

Lusthoven.

De subversieve gebruikers van de Royal Parks van Londen 1532-2006

Cruising en cottaging: homoseksuele gebruikspatronen, 1700-2006

Het aan Winston Churchill toegeschreven citaat in de inleiding mag dan waarschijnlijk nooit door hem zijn uitgesproken – de anekdote is wel degelijk gegrond in de werkelijkheid. In 1958 nodigde Tory MP Ian Harvey, op weg naar huis na een diner, een negentienjarige officier van de Coldstream Guards uit om met hem St. James' Park in te gaan. Hoewel Harvey getrouwd was, ging hij met grote regelmaat op zoek naar seksuele contacten (cruisen, zoals deze activiteit ook wel genoemd wordt) in het park. Ditmaal werd hij echter betrapt door een parkwacht en een politieagent, die geritsel in de bosjes hoorden. Hij werd veroordeeld voor

“committing an act of gross indecency with another male person (...) and behaving in a manner reasonably likely to offend against public decency”. 1)

Beide mannen werden veroordeeld tot een boete van £5, die Harvey voor de officier betaalde. Harvey werd geroyeerd door de conservatieve partij, en door zijn drie gentlemen's clubs. Daarnaast verliet zijn vrouw hem en werd hij lange tijd door journalisten achtervolgd.

Het voorval was niet zozeer nieuwswaardig omdat Harvey de eerste man was die homoseksueel contact zocht in het park. Integendeel, er zijn bronnen die wijzen op een levendige praktijk van *cruising* in de Royal Parks sinds de achttiende eeuw of eerder. De furore die een dergelijke arrestatie zelfs in de tweede helft van de twintigste eeuw nog veroorzaakte, wijst dan ook op een andere ontwikkeling, die wel volop in verandering was: de steeds grotere invloed van ideeën over respectabiliteit, en de toegenomen pogingen om die te controleren binnen het parklandschap. Londen wordt al eeuwenlang geassocieerd met subversieve en niet-hegemonische vormen van seksualiteit, met name homoseksualiteit. 2) De

stedelijke ruimte is keer op keer geconstrueerd als een topografie van illegale contacten, veelal in de publieke ruimte maar tegelijkertijd van vreemde blikken verborgen. Een voorbeeld is het netwerk van openbare toiletten. Dat was in de negentiende eeuw aangelegd om respectabele vrouwen het zicht op urinerende mannen te besparen. Maar al snel werden deze openbare plaatsen de locaties bij uitstek voor andere, homoseksuele gebruikspatronen, en in de vroege twintigste eeuw verschenen zelfs gidsjes voor de cruisende bezoeker van Londen. 3)

HYDE PARK : EARLY MORNING BATHERS.

Afbeelding. The Serpentine, omstreeks dezelfde tijd gefotografeerd. Niet alleen is het intensieve gebruik te zien van het water als zwemplaats, ook het homosociale karakter van het park valt op 4)

Voor mannen was een nachtelijke wandeling door het park niets gekks. De wereld van *gentlemen's clubs* en verenigingen strekte zich immers ook uit tot deze plaatsen. Daar moeten ook de meest respectabelen onder hen in aanraking zijn gekomen met de schaduwzijde van het park. De oralistische journalist W. T. Stead, die campagne voerde tegen bordelen en mensenhandel, noteerde op 3 Maart 1886 in zijn dagboek: “Around the Marble Arch, I found some few women; no boys”, doelende op mannelijke en vrouwelijke prostituees. Het zal dan ook geen toeval zijn geweest dat Stead

een grootscheepse demonstratie tegen pornografie, in augustus van dat jaar, in datzelfde park liet plaatsvinden. In Oscar Wilde's *The picture of Dorian Gray* kan een dergelijke wandeling echter ook een verholde beschrijving zijn van de homoseksuele ruimte van Londen. Lord Henry Wotton wandelt van St. James' Park, langs de notoire Burlington Arcade naar Hyde, en vervolgens naar een kleermaker in Soho "to look after a piece of old brocade and had to bargain for hours for it". 4) Zelfs voor de niet-geïnitieerde lezer zijn de subversieve ondertonen van opulentie, parken, en uren doorgebracht in een donker winkeltje op te vangen. Dorian Gray zelf wordt door Lord Henry meegenomen naar Hyde Park, waar de "fascinating and terrifying" bezoekers hem vervullen met "mad curiosity" en "a passion for sensation". 6)

Trumbach beschrijft hoe Londen rond 1700 een fundamentele revolutie in sekserelaties en seksueel gedrag doormaakte. 7) In het moderniserende Europa werden mannen, die daarvoor jonge jongens evenzeer als vrouwen hadden nagejaagd, onderverdeeld in een heteroseksuele meerderheid, en een homoseksuele minderheid. De nieuwe hegemonische mannelijkheid verwachtte een seksueel actieve rol vanaf de adolescentie, terwijl een minderheid, die Trumbach als 'sodomieten' aanmerkt, "were socialized as children into a role that was both male and female". 8)

De relevantie van deze ontwikkeling ligt er in, dat publieke ruimtes als parken plaatsen van *transitie* werden. 9) Op zoek naar bevrediging van verlangens werden grenzen overschreden, tussen mannen uit de hoge klassen met werkende vrouwen, getrouwde heteroseksuele mannen en 'sodomieten', militairen en *middle class* jongens met prostituees. Vooral de contacten met sodomieten volgden de ruimtelijke patronen die doorgaans door vrouwelijke prostituees werden gebruikt. De *Weekly Journal, or the British Gazetteer* schreef in 1726:

"Monday one Thomas Doulton stood upon the pillory at Charing-Cross, pursuant to his sentence at the last Sessions at the Old

Bailey, for endeavouring (according to the canting term) to discover the Windward Passage upon one Joseph Yates, a seafaring person, whom he pick'd up in St. James's Park, and carried to an alehouse in the Strand. Not only the men, but the women express'd their abhorrence of the fact, by pelting the criminal with dirt." 10)

In datzelfde jaar stelde *The London Journal* dat "great numbers of the like vile persons [meet] at what they call the markets", waaronder ook het zuidelijk deel van St. James's Park viel. 11) "[There] one might saunter, catch an interested party's eye, and consummate the act nearby. In these markets, unlike the molly-houses [bordelen], a sodomite could meet men who were not sodomites. But these venues were used as much by female whores and their male costumers", in de woorden van Trumbach. 12)

Maatschappelijk acceptabele contacten tussen mannen en vrouwen vonden doorgaans plaats in de lokale context van de eigen buurt; er bestond geen netwerk van prostitutie op stedelijk niveau. 13) Uit Trumbachs voorbeelden kan de conclusie worden getrokken dat er een correlatie bestond tussen de abnormaliteit van de seksuele handelingen, en hun ruimtelijke verwijdering van gangbare, lokale bewegingspatronen. In andere woorden; hoe subversiever het gedrag, hoe meer het de grenzen van de eigen leefwereld overschreed. Mark Turner schrijft:

"...park, embankment, arcade, public toilet, corner – the sexual geography of the city has been crucial in the creation of cruising networks on the culture of Western cities. Passing down from generation to generation the knowledge of this geography (through oral culture, queer folklore if you like, and the various cultural productions of the city – literature journalism, visual culture, etc.) has certainly been one way that cruising as an alternative urban practice has continued." 14)

Op deze plaatsen, aan de rand van de eigen leefwereld, of op de grens van publieke ruimte en beschutting, was het mogelijk een transitie te onder-

gaan, en ook eigen grenzen te verleggen of te doorbreken. Parken, die niet alleen de overgang tussen verschillende stadsdelen, maar ook de overgang tussen stad en rus in urbe vormden, waren de ideale ruimte voor die transitie. Thomas Gilbert contrasteert in zijn antiklerikale gedicht *A view of the town* (1735) evenals veel latere auteurs de perversie van de stedelijke omgeving met de puurheid van landelijke natuur: “Fortune has thee to happier scenes convey’d, / By nature fit for contemplation made.”

*“Forlorn Saphira, with reclining head,
Sighs for her absent lord in bridal bed;
He to St. James’ Park with rapture flies,
And roams in search of some vile ingle prize;
Courts the foul pathic in the fair one’s place,
And with unnatural lust defiles his race.”* 15)

Volgens Jon Rowland is één van de conclusies die uit de lezing van dergelijke werken getrokken zou moeten worden, dat er al in deze tijd een zekere bekendheid, en zelfs een levendige publieke discussie over homoseksualiteit in de stedelijke ruimte zou hebben bestaan. 16) Of dat klopt is moeilijk te bewijzen. Wel zeker is dat een aantoonbare historische praktijk bijna is vergeten: waarschijnlijk maakt geen enkel geschiedenisboek over St. James melding van een dergelijk debat.

Vanaf het begin van de negentiende eeuw is een trend zichtbaar in heel West-Europa. Een bredere discussie over prostitutie en geslachtsziekte maakte ook een voorzichtig debat over homoseksuele praktijken mogelijk. In London, maar ook bijvoorbeeld in Amsterdam, groeiden de olitiecursen en steeg het aantal arrestaties van homoseksuele mannen. 17) In *The phoenix of Sodom, or the Vere Street Coterie* (1813) beschrijft Robert Holloway de politie-invalen in homo-bordelen en -bars, en de vele arrestaties voor *cruisen* in St. James’ en Hyde Park. 18) Tegen die tijd stonden de parken al zo algemeen bekend als ontmoetingsplaats dat een minister voorstelde ze ’s nachts af te sluiten. Maar dat zou ten koste gaan

van de activiteiten van vrouwelijke prostituees, waarvan juist werd geloofd dat ze het grotere euvel hielpen te bestrijden. 19)

In de tweede helft van de negentiende eeuw nam het publieke debat over homoseksualiteit een vlucht. Wilde werd in 1895 veroordeeld voor overtreding van een zedenwet waarvan de inkt nog nauwelijks droog was. Wat eerst stilzwijgend werd geobserveerd en hoogstens fluisterend besproken, stond nu middenin de aandacht van de respectabele burgers. Tegelijkertijd vervaagde de categorie van de sodomiet: homoseksuele mannen gingen meer op zoek naar elkaars gezelschap, in plaats van dat van getrouwde mannen. Nog later werden ook de barrières tussen klassen en leeftijdsgroepen minder. Het park als ruimte voor transgressie veranderde in een meer openlijk homosociale ruimte. De Baedeker-gidsen rond 1890 raden de (impliciet mannelijke) toerist bijvoorbeeld aan om vooral de Serpentine te bezoeken:

“When a flag is hoisted, a crowd of men and boys, most of them in very homely attire, are to be seen undressing and plunging into the waters, where their lusty shouts and hearty laughter testifies their enjoyment.” 20)

Het bestaan van *cruising* en *cottaging* (seks in openbare toiletten), won aan bekendheid onder steeds meer homoseksuelen, en uiteindelijk drong dit door tot de *mainstream* literatuur en pers.

Net als elders in de Westerse wereld is in het Verenigd Koninkrijk seks in de openbare ruimte strafbaar zodra het zichtbaar is voor een voorbijganger. Dit niettegenstaande patrouilleren er sinds de jaren 1980 steeds vaker politieagenten in bekende cruisegebieden, niet om mensen te arresteren, maar juist te beschermen tegen agressie. 21) De stedelijke ruimte van de parken wordt als onveilig gezien, en is dat vaak ook daadwerkelijk. Dat kan ten dele aan de fysieke kenmerken van de onoverzichtelijke, natuurlijke omgeving worden toegeschreven, maar zeker ook aan het halsstarrige onbegrip van stedelijke ruimte bij de verantwoordelijke instanties

en planologen. Door steeds te focussen op traditionele, van bovenaf opgelegde gebruikersfuncties worden *grassroots* gebruikerspatronen van parken stelselmatig genegeerd. De pragmatische, maar onwettige reactie van de politie in cruisegebieden is tekenend voor de enorme wrijving die uit deze discrepantie voortvloeit. In dit licht is het bijvoorbeeld interessant dat in het Londense stadspark Clapham Common in 2006 één van de vijvers van het park uitvoerig werd heringericht om tegemoet te komen aan sportvissers en natuurbescherming die zich traditioneel op die locatie focusten. Daarentegen kan aan klachten van een meer subversieve zijde, in dit geval cruisende homoseksuelen die betogen dat het park te open is en daardoor 's nachts onveilig, geen gehoor worden gegeven. 22)

Gedurende de laatste decennia van de twintigste eeuw is het auteurschap van de homo's van de Royal Parks zichtbaarder geworden. Het gebruikspatroon is relatief genormaliseerd door schrijvers als Alan Hollinghurst, wiens Booker Prizewinnende roman *The line of beauty* over cruisende mannen gaat, films en televisieseries die het onderwerp aanhalen, en zelfs beroemdheden als George Michael, die na een klassiek mediaschandaal in 2006 openhartig over zijn tochten door St. James' en Hampstead Heath vertelde. 23) Niettemin blijft dit *landscape of impression* in het discours over parken op officiële websites en publicaties ondergeschikt aan de ideeën over Koningin Caroline en haar bloembedden, John Nash, en het arcadische landschap dat vooral (her)ontwikkeld moet worden in vroeg negentiende-eeuwse staat. Zoals de Amerikaanse Anglicist Mark Turner schreef na zijn aankomst in London in de jaren 1970: "All parks have a past, in the way that all parks have a night-time, but mostly we know very little about either." 24) Het tijdschrift van de London Historic Parks and Gardens Trust lijkt dat alleen maar te bevestigen: sinds de oprichting van het blad is wel geschreven over de behandeling van schildpadden, maar niet van prostituees. De onderwerpen die in zesentwintig jaargangen aan bod komen variëren van *vine culture* tot *bear-baiting*, maar van *cottaging* wordt niet gerept. 25)

Noten/bronnen:

1. 'Indecency charge: mr Ian Harvey, M.P. in court.' The Times, 21 november 1958.
2. M. Cook. "A new city of friends". London and homosexuality in the 1890s.' History workshop journal 56 (2003): 33.
3. K. Cowman. 'For whose convenience? Gay guides, cognitive maps and the construction of homosexual London, 1917-1967.' In: S. Gunn en R.J. Morris, red. Identities in space. Contested terrains in the western city since 1800. Aldershot 2001.
4. Foto uit Living London, G. R. Sims, red. London 1903: 39
5. O. Wilde. The picture of Dorian Gray. Londen 1985: 121.
6. Wilde. The picture: 167; Cook. 'A new city': 35.
7. Trumbach. 'London': 88.
8. Trumbach. 'London': 89
9. Plaatsen van transitie worden onder meer uitvoerig besproken door Michel Foucault als 'heterotopia', in zijn lezing 'Of other spaces: heterotopias' uit 1967. Hoewel hij parken niet noemt, passen ze uitstekend binnen zijn beschrijving. M. Foucault. 'Of other spaces.' Diacritics jrg. 16 (1986) 1: 22-27, 24.
10. R. Norton, 'Early Eighteenth-century newspaper reports: A Sourcebook.' 8 januari 2013 <http://grubstreet.rictornorton.co.uk/>.
11. Norton. 'Early Eighteenth-century newspaper reports.'
12. Trumbach. 'London': 96.
13. Trumbach. 'London': 102.
14. M. Turner. Backward glances: cruising queer streets in London and New York. New York 2004: 173.
15. J. T. Rowland. Swords in myrtle dress'd: toward a rhetoric of Sodom. Gay readings of homosexual politics and poetics in the Eighteenth Century. Londen 1998: 48.
16. Rowland. Swords in myrtle: 50-51.
17. G. Hekma. 'Amsterdam.' In: D. Higgs, red. Queer sites: gay urban histories since 1600. Londen 1999: 70.
18. R. Holloway. The phoenix of Sodom, or the Vere Street Coterie. Londen 1813: 14-15.

19. Trumbach. 'London': 109.
20. Geciteerd in Cook. 'A new city': 40.
21. Hekma. 'Amsterdam': 86.
22. 'Police warn gay cruisers of danger on Clapham Common.'
Pinknews.co.uk. 4 januari 2013
<http://www.pinknews.co.uk/2010/08/03/police-warn-gay-cruisers-of-danger-on-clapham-common>; 'Clapham Common – cruising area.'
PinkUK.com. 4 januari 2013
<http://www.pinkuk.com/listings/638/gay/London/Clapham-Common>.
23. Patrick Howard, "I go with gay strangers. We have our own code".
George Michael has admitted to "cruising" on Hampstead Heath.' The Independent, 30 juli 2006.
24. Turner. Backward glances: 179.
25. Judith Menes, 'Index to volumes I-XVI' The London Gardener, or the gardeners intelligencer: Journal of the London Historic Parks and Gardens Trust, 18 (2012) 1. 7 januari 2013
<http://www.thelondongardener.org.uk/pdf/onetosixteen.pdf>.